

حکومت سندھ

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (اي ايس آر پي) برسات / ٻوڏ متاثر روڊن جي بحالي لاءِ، ضلعو سجاول

PEAS Consultant
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh

PEAS Consultant
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh

PEAS Consultant
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh

PEAS Consultant
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh

PEAS Consultant
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh

PEAS Consultant
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
Sajawal, M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh
M. S. Road, M. S. Road, District, Sindh

سندھ فلڊ ايمرجنسي بحالي پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)

پروجيڪٽ تي عملدرآمد يونٽ
ايس ايف اي آر پي - پي آءِ يو

اپريل 2023

ايگزيڪيوٽو خلاصو

2022 جي مون سون جي موسم صوبي ۾ تيز برساتن سان گڏ درياھه جي وڏي ٻوڏ سان گڏ آئي. 2022 جي چوماسي واري موسم صوبي ۾ وڏي درياھه جي ٻوڏ جو سبب بڻيو. مختلف ضلعن ۾ 900 ملي ميٽر تائين برسات رڪارڊ ڪئي وئي. سنڌو درياءَ ۾ تيز برساتن ۽ مقامي برساتن سبب ان جو وهڪرو 0.6 ملين ڪيوسڪ کان مٿي رڪارڊ ڪيو ويو. ڪيرٿر جبل مان نڪرندڙ جبل جي طوفان سبب ڪوٽڙي بئراج وٽ وڏي ٻوڏ برقرار آهي. ٻن مهينن جي برساتن ۽ سنڌو درياھه ۾ آيل ٻوڏ انساني جانين، چوپائي مال، فصلن، گهرن، خانگي عمارتن، صنعتن ۽ عوامي انفراسٽرڪچر جهڙوڪ روڊن، آبپاشي کي تمام گهڻو نقصان پهچايو. درياھه جي حفاظتي بندن (بند) ۽ نيڪال جا نيت ورڪ، ۽ ريلوي.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريهيبلٽيشن پروجيڪٽ (SFERP) برساتن ۽ ٻوڏ متاثر علائقن جي متاثر ضلعن، تعلقن ۽ UCs ۾ ڳوٺاڻن (فارم ڪان مارڪيٽ) روڊن جي بحالي/بحالي ڪندو. پروفائٽل ڪي وڌائڻ، ڪراس ڊرينيج ڍانچي جي مناسبيت، حفاظتي ڪمن جي فراهمي (ريپر¹)، ڪلورٽ جي تعداد ۾ اضافو ۽ پاسي جي نالن جي فراهمي سڀ عنصر آهن جيڪي آبهوا ۽/يا ٻوڏ جي لڇڪدار ڊيزائن کي منهن ڏيڻ لاءِ سمجهيا ويندا آهن Pavement Structural numbers. ۾ بهتري هڪ اضافي فائڊو آهي.

موجوده ESMP جزو 1 جي ماحولياتي اثرن ۽ گهٽتائي جي نمائندگي ڪري ٿو: انفراسٽرڪچر جي بحالي، ذيلي جزو 1.2: سڃاڻل ضلعي ۾ روڊن ۽ الائيڊ انفراسٽرڪچر جي بحالي، ۽ هيٺيون ذيلي اجزاء آهن:

سڃاڻل ضلعي جي مختلف علائقن ۾ 04 روڊن جي بحالي. انتظامي طور تي اڪثر بحاليءَ جا ڪم تعلقن جي، ميرپور بٺورو تعلقن ۾ هر هڪ روڊ تي ۽ ٻه سڃاڻل تعلقن ۾ ٿين ٿا.

سنڌ انوائرمينٽل پروٽيڪشن ايجنسي (ماحولياتي جائزي) ضابطن، 2021 جي مطابق، ذيلي پروجيڪٽ ڪيٽيگري شيڊول F - II ٽرانسپورٽ 3 جي تحت اچي ٿو. شهري علائقن ۾ هڪ ڪلوميٽر کان وڌيڪ ۽

¹ ريپر (اٽر آمريڪي انگريزيءَ ۾)، جنهن کي رپ رپ، رپ-رپ، شات راک، راک آرمر (برطانوي انگريزيءَ ۾) يا روبل جي نالي سان به سڃاتو وڃي ٿو، انساني رکيل پٿر يا ٻيو مواد آهي جيڪو اڏاوتن جي حفاظت ڪرڻ لاءِ استعمال ڪيو ويندو آهي ۽ پاڻيءَ کان.

موجوده روڊن جي بحالي يا ٻيهر تعمير يا تعمير. ڳوٺاڻن علائقن ". روڊن مان ڪوبه به شيڊول جي تحت نه ٿو اچي ڇاڪاڻ ته سڀني روڊ 5 ڪلوميٽرن کان گهٽ آهن.

بحالي/بحالي جا ڪم موجوده رائٽ آف وي (RoW) تائين محدود آهن، تنهن ڪري، تجويز ڪيل منصوبي ۾ ڪجهه ننڍا ناڪاري ماحولياتي اثر پوندا، جيڪي واپس ڪري سگهجن ٿا ۽ مختصر مدت سان سائيت-مخسوم آهن. تنهن ڪري، هي ذيلي پروجيڪٽ SFERP جي ESMF تحت اعتدال پسند خطري جي درجي ۾ اچي ٿو. موجوده اي ايس ايم پي تيار ڪئي وئي آهي ته جيئن اعتدال پسند خطري جي سطح جي ضرورتن کي پورو ڪرڻ لاءِ.

ان کان علاوه، ذيلي پروجيڪٽ جي اسڪريننگ چيڪ لسٽ ذريعي ڪئي وئي جيڪا ماحولياتي ۽ سماجي مسئلن کي ڏيکيندي. انفرادي چيڪ لسٽن کي پرڻ لاءِ سروي ڪيا ويا ۽ سروي دوران نوت ڪيل ماحولياتي ۽ سماجي خدشن جو خلاصو. روڊن جي بحالي واري ڪم جي تجويز ڪيل منصوبي جي وضاحت ڪئي وئي آهي. RoW مکيه تعميراتي ڪم RoW جي اندر محدود رهندا. ڪو به عوامي انفراسٽرڪچر يا تجارتي سرگرميون RoW اندر موجود نه آهن.

جڏهن ته اڻ سڌي طرح اثرن جو جائزو ورتو ويو آهي 200 ميٽر/650 فوٽ بفر زون جي تجويز ڪيل روڊن تي (100 ميٽر/328 فوٽ هر پاسي کان سينٽر لائين کان). بحاليءَ جي ڪمن جي ڪري وڻن کي نه ڀڄيو ويندو ۽ نه وري ٻيهر اٿڻ جي ضرورت پوندي ڇو ته موجوده RoW تجويز ڪيل بحاليءَ جي ڪمن لاءِ استعمال ڪئي ويندي. ذيلي پروجيڪٽ جي علائقن جي ويجهو (500 ميٽرن جي اندر) ڪو به آثار قديمه وارو ماڳ نه ڏٺو ويو ۽ پيش ڪيل ذيلي پروجيڪٽ جي سائيتن تي يا ويجهو ڪو به فني ثقافتي وسيلو نه ڏٺو ويو جيڪو شايد تعميراتي سرگرمين کان متاثر ٿي سگهي. تعميراتي علائقي ۾ ڪوبه قبرستان موجود ناهي. ڪيتريون ئي آباديون تجويز ڪيل بحالي جي ڪمن جي ويجهو پر RoW کان ٻاهر ڏٺيون ويون. تعميراتي مرحلي دوران، سماجي طور تي حساس وصول ڪندڙن مان ڪوبه متاثر نه ٿيندو جهڙوڪ مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت يونٽ قبرستان وغيره. تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي جي ويجهو ڪو به محفوظ ٻيلو نه ڏٺو ويو. جيتري حد تائين ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ جو تعلق آهي، انهن پنهي نباتاتي ۽ ٻوٽن جي ڪنهن به قسم جي خطرناڪ يا خطري واري نسل کي ذيلي پروجيڪٽ جي سائيتن تان رڪارڊ نه ڪيو ويو آهي.

تجويز ڪيل سب پروجيڪٽ جا علائقا ڏکڻ اولهه سنڌ، ضلعي سجاول ۾ آهن. ذيلي پروجيڪٽ جو علائقو زون 2 ۾ اچي رهيو آهي، جنهن ۾ چوٽي گرائونڊ ايڪسيلريشن (PGA) 0.08 کان 0.16 تائين مختلف آهي (پاڪستان بلڊنگ ڪوڊ آف پاڪستان، 2007). اهو هڪ گهٽ نقصان واري خطري وارو علائقو آهي، مطلب ته اهي علائقا جيڪي انهن علائقن هيٺ اچن ٿا انهن ۾ زلزلي جا امڪان گهٽ آهن. جڏهن ته زون 4 ۾ ڪابه سائيٽ نه آهي جنهن کي هاءِ ڊيميٽج ريسڪ زون سڏيو وڃي ٿو.

گندگي روڊن تي گاڏين جي ترٽفڪ ڪجهه مٿي جي اخراج ۽ شور آلودگي جو سبب بڻائيندو آهي جنهن جو اثر ڪافي مقامي آهي. گاڏين جي نڪرڻ واري پاڻپ مان خارج ٿيندڙ مکيه آلودگي جا ذرات، ڪاربن مونو آڪسائيڊ، سلفر ڊاءِ آڪسائيڊ ۽ نائٽروجن آڪسائيڊ آهن. اهي اخراج عام طور تي روڊن جي ڀرسان هوا جي معيار کي متاثر ڪن ٿا. بهرحال، تجويز ڪيل منصوبي جي مداخلت واري علائقي ۾ روڊن تي ترٽفڪ نيشنل هاءِ ويز يا ٻين وڏن روڊن جي پيٽ ۾ گهٽ آهي. مٿاڇري ۽ زميني پاڻي، فضائي هوا ۽ شور جي جاچ تعمير شروع ٿيڻ کان اڳ نيڪيدار پارٽن-SEPA منظور ٿيل ليڊ ذريعي تعميراتي سپروائيزري ڪنسلٽنٽ (CSC) جي رضامندي سان ڪئي ويندي.

جيئن ته پروجيڪٽ جي علائقي ۾ آبادي وڌي وئي آهي، جهنگلي جيوت جي گهٽائي ۽ تنوع گهٽ ۾ گهٽ گهٽجي ويو آهي. جيئن ته پروجيڪٽ جي علائقي ۾ آبادي وڌي وئي آهي، جهنگلي جيوت جي گهٽائي ۽ تنوع گهٽ ۾ گهٽ گهٽجي ويو آهي. ضلعي جي ٿلهي جانورن ۾ ايشياٽڪ گيدال، لال لومڙو، انڊين ريگستاني پلي، ڪاري نبيڊ هير، انڊين ڪرسٽڊ پورڪوپائن ۽ ننڍو هندستاني منگوز شامل آهن. هائيناءَ بگهڙ ۽ خنزير هائي علائقي ۾ نادر آهن.

ضلعي جي عام avifauna ۾ ڪارو ڊرونگو، نيرو راک پيڄن، ڪيٽل ايگرت، ڪمن بيبلر، جنگل بيبلر، اسٽريٽيڊ بيبلر، ڪمن مورين، ڪمن اينڊ بينڪ مينا، ڪرسٽڊ لارڪ، ريگستاني لڙڪ، ريگستاني واريلر، گريٽ گري شراٽڪ، هويو، هائوس شامل آهن. ڪانوءَ گهر جي اسپرو، انڊين رولر، عام ايگرت، ۽ تلاءَ جو هيرون. ضلعي جي ريپٽيلين جانورن ۾ ڪوبرا، ڪرات، آر اسڪيل واٽپر، ريت اسنيڪ، ڏامن، ايسٽرن ڊيڊيئر سانپ، پاڪستان رين سانپ، انڊين سينڊ سوٽمر، انڊين فرنگي ٽوڊ سينڊ لڙڊ، ريگستاني مانيٽر، انڊين اسپائٽي-ٽيڊ ليزرڊ، عام باغي ليزرڊ، سنڌ سينڊ گيڪو، ۽ انڊين شيلڊ. turtle.

قدرتي ٻوٽي سڪل ڪانڊيرن جي پيلن ۽ چنڊچاڻ تي مشتمل آهي. ضلعي جي عام ٻوٽن ۾ ڪنڊي يا جهنڊ (Prosopis cineraria)، وان يا پيلو (Salvadora oleoides)، مسواڪ يا ٽوٽ برش وڻ (Salvadora persica)، آڪ (Calotropis procera)، بوه يا برفاني بچ (Aerva javanica)، بابل (Acacia) شامل آهن. (ber (Zizyphus numuaria، nilotica)، ڪنڊي يا (Ficus religiosa) pipal) ۽ ديوي يا (neem (Melia azadirachta، mesquite (Prosopis glandulosa)، املئي يا املئي، tamarisk يا جهاتو.

جيتري حد تائين ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضيءَ جو تعلق آهي، انهن ٻنهي نباتاتي ۽ ٻوٽن جي ڪنهن به قسم جي خطرناڪ يا خطري واري نسل کي ذيلي پروجيڪٽ جي سائينٽن تان رڪارڊ نه ڪيو ويو آهي. تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي جي ويجهو ڪوبه محفوظ پيلو نه ڏنو ويو.

هن ذيلي منصوبي لاءِ ڪنهن به خانگي زمين جي حصول جي ضرورت ناهي. ان کان علاوه، ڪنهن به اڏاوتن کي ڊاهڻ ۾ ملوث نه هوندو ۽ ڪنهن کي ٻيهر آباد ڪرڻ جي ضرورت نه هوندي، ڇاڪاڻ ته سڀ پروجيڪٽ وارا علائقا گهٽ آبادي وارن علائقن ۾ آهن ۽ آبادي پڪڙيل آهي Row. ۾ ڪوبه غير رسمي آبادگار/ اسڪواٽر موجود ناهي ۽ ان سان گڏوگڏ معيشت ۾ رڪاوٽ جو به تصور نه ڪيو ويو آهي. بحالي جو ڪم موجوده پليٽ فارم/رائيٽ آف واٽ تي ڪيو ويندو آهي. ڪنهن به اضافي زمين جي ضرورت نه آهي اڻ سڌي طرح اثر، شور، مٽي جي اخراج، ڪئمپ سائينٽن ۽ قرضن جي سائينٽن جي ڪري ٿي سگهي ٿي Row کان ٻاهر. سماجي-ماحولياتي اثر پيدا ٿي سگهي ٿو خارجي افرادي قوت جي آمد جي ڪري، غير محفوظ ٿيل بقايا فضول، ۽ مزدورن ۽ ڪميونٽي لاءِ پيشه ورانه محنت ۽ حفاظت جي مسئلن، تنهن ڪري ESMP تيار ڪيو ويو آهي. موجوده ٽريڪ مواد جي نقل و حمل لاءِ استعمال ڪيو ويندو. ناڪاري اثر صرف تعميراتي مرحلي دوران متوقع ٿي سگهي ٿو، جيڪو صرف هن ننڍڙي عرصي تائين ختم ٿيندو. بهرحال، رپورٽ ۾ تجويز ڪيل گهٽتائي جي قدمن کي تعميراتي مدت دوران نيڪيدار پارٽن سڌي سان يقيني بڻائڻ جي ضرورت پوندي.

متوقع ناڪاري اثرن کي گڏين ۽ مشينري جي مناسب چڪاس ۽ سار سنڀال جي ذريعي گهٽائي سگهجي ٿو ته جيئن اخراج کي گهٽائي سگهجي، شور کي ختم ڪرڻ وارن يا مفلرن کي بهاري سامان لاءِ استعمال ڪيو وڃي ۽ اڻ ڄاتل روڊن کي پاڻي ڏيڻ. تعميراتي ملبو/ رهجي ويل فضول جي خراب اثرن تي ضابطو مناسب

سنڀالڻ ۽ فوري طور تي هٽائڻ سان. فعال تعميراتي سائيت تي تيل جي فضول کي مناسب استوريج ۽ هٽ ڪرڻ ۽ گندي پاڻي جي علاج ذريعي پاڻي جي آلودگي تي ڪنٽرول. سينٽري اسٽوريج ذريعي سالڊ ويسٽ جو ڪنٽرول ۽ صفائي جي نيڪال لاءِ ٻار بار گڏ ڪرڻ.

پيشه ورانه محنت ۽ حفاظت کي يقيني بڻايو ويندو مسلسل معائنن جي ذريعي بيمارين ۽ حادثن کي روڪڻ، مزدورن ۽ ڪمپونٽي ۾ شعور پيدا ڪرڻ، صفائي جي قدمن، مواصلاتي بيمارين جي انتظام ۽ نگراني ۽ ايمرجنسي جواب ۽ بچاءُ جي طريقيڪار، مناسب صفائي جي سهولتن جي فراهمي، پيئڻ جو پاڻي، ۽ ڪچري جا ٽولا. مزدورن لاءِ.

E&S جي نگراني ڪئي ويندي SEPA ايڪٽ 2014، SFERP جو ESMF، SFERP ۽ اسٽيڪ هولڊر اينگيجمينٽ پلان (SEP) لاءِ تيار ڪيل ليبر مئنيجمينٽ پروسيجرز کي يقيني بڻائڻ لاءِ ته گهٽتائي جا منصوبا باقاعدي ۽ مؤثر طريقي سان لاڳو ڪيا وڃن. اهو تن سطحن تي ڪيو ويندو PIU. سطح تي، ماحوليات ۽ سماجي ماهر حفاظت جي نگراني ڪندا ته يقيني بڻائڻ لاءِ ته گهٽتائي جي منصوبن تي اثرائتي نموني عمل ڪيو پيو وڃي ۽ باقاعده فيلڊ دورو ڪندا. فيلڊ سطح تي، تعميراتي سپروائيزري ڪنسلٽنٽ (سي ايس سي) جو لاڳاپيل عملو وڌيڪ ٻار بار حفاظت جي نگراني ڪندو. ٽئين سطح تي، ٽيڪنيڪل جي E&S ٽيم مهينا، ته ماهي ۽ ٻه سالي رپورٽون لاڳو ڪندي ۽ تيار ڪندي.

SFERP پروجيڪٽ کي لاڳو ڪرڻ جي مجموعي ذميواري ۽ موجوده ESMP PIU تي منحصر آهي، پراجيڪٽ ڊائريڪٽر جي سربراهي ۾ PIU. ماحولياتي ۽ سماجي ٽيم جي حمايت ڪئي آهي PIU. پيٽ سي ايس سي کي شامل ڪيو آهي، تعميراتي نگراني لاءِ ذميواري. ان مقصد لاءِ تعميراتي ٽيم ۾ مناسب شقون شامل ڪيون وينديون.

6,682,000/- جي هڪ الڳ بجيٽ مختص ڪئي وئي آهي ESMP جي نفاذ لاءِ جنهن ۾ GRM هلائڻ ۽ عام ڪمپونٽي جي مدد جون ضرورتون شامل آهن. ESMP قيمت ۾ حفاظتي قدمن جي قيمت شامل آهي جيڪي سماجي طور تي حساس ريباڊرز جي ويجهو ڪم ڪرڻ لاءِ اختيار ڪيا ويندا. هي ESMP بل ۽ بل آف ڪوانٽيٽيز (BOQs) ۾ هڪ عارضي رقم جي طور تي شامل ڪيو ويو آهي. ESMP جي نفاذ ۾ تعميراتي ٽيڪنيڪل (CC)، CSC ۽ PIU کان معلومات شامل آهن. CC بنيادي طور تي ESMP ۾ تجويز

ڪيل تخفيف جي قدمن تي عمل درآمد کي يقيني بڻائڻ جو ذميوار هوندو، جيڪي معاهدي جي دستاويزن جو حصو هوندا. ان ڪري، BOQs ۾ ماحولياتي گهٽتائي جي خرچن کي الڳ سر جي طور تي قرار ڏيڻ واري دستاويزن ۾ لازمي قرار ڏنو ويندو.

بهر حال، جيڪڏهن CC ESMP جي عمل درآمد ۽ رپورٽنگ جي صحيح طريقي سان تعميل ڪرڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿي، ته پروپونٽ ESMP جي تعميل سميت معاهدي جي شرطن جي تعميل کي لاڳو ڪندو. ESMP تي عملدرآمد جي سرگرمين کي آسانيءَ سان هلائڻ لاءِ اها سفارش ڪئي وئي آهي ته ESMP تي عمل درآمد سان لاڳاپيل سڀئي بل / ادائگيون CSC پاران منظور / تصديق ٿيل هونديون. ESMP عمل درآمد جي قيمت ڪٽجي ويندي عبوري ادائگي جي سرٽيفڪيٽن (IPC) مان جيستائين تعميل نه ڪئي وڃي.